Агазеҭ шьаҭаиркит Д.И. Гәлиа 1919 ш. февраль 27 азы

АԤСНЫ

Ареспубликатәҳәынҭқарратәусҳәарҳа «Аҳснымедиа»

2024 ш. октиабр 24 № 81-82 (21 588)

Ацхыраареи адгылареи

Аԥсны – Урыстәыла

Аԥсны Аԥыза-министр Алеқсандр Анқәаби Урыстәыла аекономикатә рҿиара аминистр ихаҭыԥуаҩ Дмитри Вольвачи аилацәажәара еицымҩаԥыргеит Аԥсны асоциал-економикатә рҿиара азҵаарақәа ирызкны.

Аилацәажәара иалахәын Аԥыза-министр ихаҭыԥуаҩ, афинансқәа рминистр Владимир Делба, Аԥыза-министр ихаҭыԥуаҩ, аекономика аминистр Кристина Озган, Аԥсны иҟоу Урыстәыла ацҳаражәҳәаҩ Михаил Шургалин, Аԥсны иҟоу Урыстәыла аҳәаахәҭратә хаҭарнак Зарина Кобесова.

Урыстәылатәи аделегациа иалоуп аекономикатә рҿиареи аенергетикеи Рминистрраҟәа рхаҭарнакцәа.

Аганқәа рылацәажәеит Аԥсны аҳәынҭқарратә усбарҭақәеи, Урыстәылатәи Афедерациа аекономикатә рҿиара Аминистрреи, аҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Краснодаркраигосекспертизеи» русеицура Арегламент аиҭакрақәа ралагалара иамадоу азҵаарақәа. Уи рызкуп Аԥсны асоциал-економикатә рҿиаразы Аинвестициатә программақәа инарымаданы идыргылауа аобиектқәа рыхәԥса ахьынӡаиашоу агәаҭара.

Иазыӡырҩын аинформациа: Аԥсны Аҳәынҭқарреи Урыстәылатәи Афедерациеи рыбжьара авиаеимадара аиҭашьақәыргылара апроект ианагӡашьоу азы; 2022-2025 шықәсқәа рзы Аԥсны асоциал-економикатә рҿиара Аҳәынҭқарратә программа анагӡара азҵаарақәа рганахьала асоциал-економикатә усеицуразы Аиҳабырабжьаратә комиссиа ацхантәаащәа рықәҵарала ирыдыркылаз анапынҵақәа ирынагӡашьоу.

Аилацәажәара иалахәыз рзаҭгылеит: Урыстәылатәи Афедерациеи Аԥсни рыбжьара азеиԥш социалтә, аекономикатә қәыԥшылара ашьақәыргылара Апрограмма анагӡара амҩаԥысшьа; асоциал-економикатә рҿиара ахықәкқәа рзы, убрахь иналаҵаны аидгылареи стратегиала аиҩызареи рзы Урыстәылатәи Афедерациеи Аԥсны Аҳәынҭқарреи рыбжьара Аиқәышаҳаҭра арҿиара иазкны ирыбжьарҵахьоу аиқәышаҳаҭрақәа рынагӡаразы 2024 шықәсазы афинанстә цхыраара азҵаарақәа; абиуџьеттә инвестициақәа рынагӡаразы, аинвестициатә усура адгылаларазы 2024 шықәсазы афинанстә цхыраара.

Ҭагалан аррахь рнаԥхьаразы

Адҵа

«Арратә ҭакԥхықәразы», «Атәылахьчаразы» азакәанқәа рышьаҭала, «Аԥсны Аҳәынҭқарра атәылауаа 2024 шықәса октиабр-декабр рзы аррамаҵзурахь рнаԥхьареи аррамаҵзура иахысуа атәылауаа рхы рақәиҭтәреи рзы» 2024 шықәса сентиабр 19 азы Аԥсны Ахада Иусԥҟа анагӡаразы Аԥыза-министр Алеқсандр Анқәаб Аԥсны атәылауаа октиабр-декабр азы аррамаҵзурахьы рнаԥхьара иазкны адҵа инапы аҵаиҩит.

Аԥсны атәылахьчара Аминистрра анапы ианҵоуп 2024 шықәса октиабр-декабр рзы Арбџьар Мчқәа рахь атәылауаа рнаԥхьара алыршара, аррамаҵзурахь анапхьара иадҳәалоу аусмҩаԥгатәқәа азеиԥш напхгареи ахылаԥшреи рыҭара.

Аҟәа ақалақьи араионқәеи рхадарақәа рнапы ианҵоуп «Арратә ҭакԥхықәразы» азакәан адҵақәа инарықәыршәаны анаԥхьаратә комиссиақәа реиҿкаара. Ақыҭақәеи аҳаблақәеи рхадарақәа реиҳабацәа, арра-ҵаратә усура зҭакԥхықәу ауаа ируалуп араионтә анаԥхьаратә комиссиақәеи Аҟәа ақ. анаԥхьаратә комиссиақәеи реилатәаракәа рахь инарыԥхьауа адырра рыҭара, уахь рнеира.

Аҩнуҵҟатәи аусқәа Рминистрра иадҵоуп Аԥсны атәылауаа аррамаҵзурахь рнаԥхьара иадҳәалоу аусмҩаԥгатәқәа рынагӡаразы рхаҭарнакцәа анаԥхьаратә комиссиақәа рахь рынашьҭра.

Агәабзиарахьчара Аминистрра анапы ианҵоуп анаԥхьаратә комиссиақәа рахь инарышьҭырц инарыԥхьауа амедицинатә гәаҭара рахыжьразы аҳақьымцәа-аспециалистцәа.

Адҵа анагӡара ахылаԥшра адҵоуп Аԥсны атәылахьчара Аминистрра.

Аусеицура аԥышәа

Аимадарақәа

Аԥсны аҩнуҵҟатәи аусқәа Рминистрра аделегациа аҭааит Урыстәыла аҩнуҵҟатәи аусқәа Рминистрра аексперт-криминалисттә центр.

Урыстәылатәи Афедерациаҿы Аԥсны аҩнуҵҟатәи аусқәа Рминистрра аспециалистцәа рыҟазаара апрограммаҿы иазыԥхьагәаҭоуп Урыстәыла аҩнуҵҟатәи аусқәа Рминистрра аексперт-криминалистә ҟәшақәа русура аилкаара. Урҭ идырбахоит аматериалқәа, амаҭәашьарқәа, алыхымҭақәа рыҵҵаараз, акомпиутертә, арадиотехникатә, автотехникатә, абылра-техникатә експертизақәа рганахьала аԥхьагылара змоу аусадуламҭақәа, апсихофизиологиатә ҭҵаарақәа.

Урыстәыла адәныҟатәи аусқәа Рминистрра аексперт-криминалисттә центр аиҳабы Вадим Казмини Аԥснытәи аделегациа ахаҭарнакцәеи рылацәажәеит акриминалисттә ҟәшақәа ҩганктәи русеицура хра злоу азҵаарақәа, иара убас Ацентр ашьаҭала Аԥсны аҩнуҵҟатәи аусқәа Рминистрра аусзуҩцәа аҵара дырҵара.

Аминистр иабжьгаҩ хада Инал Маршьан хадара ззиуа Аԥсны аҩнуҵҟатәи аусқәа Рминистрра аделегациа иалоуп аҩнуҵҟатәи аусқәа Рминистрра аексперт-криминалисттә центр аиҳабы Руслан Дбар, аекспертиза ҷыдақәа рексперт хада Адамыр Аргәын, иара убри аҟәша аексперт Баграт Занҭариа.

Мраҭашәара аҿеазышәаракәа

Апресс-конференциа аҟны

Мраҭашәаратәи атәылақәа Урыстәыла иаҿагыланы «аҩбатәи афронт аартра» аганахьала аҿеазышәаракәа ишырҟәамҵуа, Аԥсни Аахыҵ-Уаԥстәылеи рҟны аҭагылазаашьа ашьақәҟьара шырҭаху.

Абри атәы иҳәеит Урыстәыла адәныҟатәи аусқәа рминистр Сергеи Лавров аилацәажәаратә регионтә платформа «3+3» аилатәара аихшьалақәа ирызкыз апресс-конференциа аан, – иаанацҳауеит Спутник.

«Қырҭтәыла ҳазыхынҳәуазар, апроблема ҩәҩәақәа ируакны иҟоуп Урыстәыла аганахьала аҩбатәи афронт аартразы Мраҭашәара еицырдыруа аҿеазышәаракәа. Зыӡбахә сымоу, Аԥсни Аахыҵ-Уаԥстәылеи рҟны аҭагылазаашьа аҵшәаара, Қырҭтәылеи исуверентәу абарҭ аҩ-ҳәынҭқарраки рыбжьара аизыҟазаашьақәа амца рыцраҵара ауп. Ҳара араҟа иаабо ашәарҭаракәа реиҳарак зыдҳәалоу Мраҭашәара агәҭаккәа роуп. Урҭ азкуп абраҟа иахьынӡауа дара рнырра ашьақәырҩәҩәара, раԥхьаӡа иргыланы Аладатәи Кавказ атәылақәеи ҳҳәынҭқарреи зинла еиҟараны, хырҳара аланы русеицуразы Урыстәылатәи Афедерациа алшарақәа рыҵшәаара», – иҳәеит Лавров.

Москва агәаанагара

Аиҿцәажәаракәа рыламҭалазы

Москва агәаанагарала акырӡа аҵанакуеит ақырҭуа-аԥсуеи ақырҭуа-аахыҵуаԥстәылатәи аҳәаақәа иахьрыԥну аҭагылазаашьа аицәатәрахь икылызгауа апровокациақәа ралмыршара.

Абри атәы азгәаҭоуп адипоматиатә усҳәарҭа ахада ихаҭыԥуаҩ Михаил Галузини, Аахыҵ-Кавказ аҟны ашәарҭадареи аҭышәынтәалареи рзы жәларбжьаратәи Женеватәи аиҿцәажәаракәа ООН аҟнытә рыцхантәаҩ Џьихан Султаноглы, ОБСЕ-и Евроеидгылеи рделегациақәа рлахәылацәеи реиԥылара алҵшәақәа рыла Урыстәылатәи Афедерациа адәныҟатәи аусқәа Рминистрра адырраҭара.

«Урыстәылатәи аган инаҵшьны иазааҭгылт абарҭ аиҿцәажәаракәа раан аусура ахырхарҭа хадақәа хшыҩзышьҭра шырзутәу, Аԥсни Аахыҵ-Уаԥстәылеи ршәарҭадара алыршаразы. Инаҵшьны иарбоуп аҳәаақәа иахьрыԥну апровокациақәа ралмыршара», – адырраҭара ҟарҵеит Аминистрраҿы.

Абри инаваргыланы, аганқәа рылацәажәеит ҳазну ашықәс ноиабр алагамҭазы иазгәаҭоу изаамҭанытәу Женеватәи аиҿцәажәаракәа хра злоу рызҵаарақәа.

Аусҳәарҭа ахада ихаҭыԥуаҩ Михаил Галузин Аахыҵ-Кавказ аҟны ашәарҭадареи аҭышәынтәалареи рзы Женеватәи аиҿцәажәаракәа рыцхантәаҩцәа, Евроеидгыла ахаҭарнакцәеи рҟны хра злоу азҵаарақәа шьҭыхны дрылацәажәеит.

Аекономика Аминистрраҿы

Аиԥылара

Урыстәыла анагӡаратә мчра афедералтә усбарҭақәа рхаҭарнакцәа рделегациа Аԥсны иҟоуп, – иаанацҳауеит аекономика Аминистрра апресс-маҵзура.

Аекономика Аминистрраҿы имҩаԥысит Урыстәылатәи Афедерациа аекономикатә рҿиара Аминистрреи, Афедералтә ҳазалхратә маҵзуреи, Аԥсны Аҳәынҭқарратә ҳазалхратә еилаки рхаҭарнакцәа реиԥылара.

Аилацәажәараҿ иазгәаҭан 2025 шықәса ианвар 1 инаркны Аԥсны Аҳазатә кодекс амч аиура инамаданы адәныҟаекономикатә усура иалахәу ԥықәсларада риасразы аҭагылазаашьақәа раԥҵара акырӡа шаҵанакуа.

Аиԥылара иалахәыз рылацәажәеит акодекс адкылара иахылҿиааауа азакәанԥҟаракәа разыҟаҵара иамадоу азҵаарақәа жәпакы.

Аԥсны аҳазалхратә еилакы ахантәаҩы актәи ихаҭыԥуаҩ Алиас Лабахәуа имҩаԥыргахьоу аусура атәы реиҳәеит. Азкәанԥҟаракәа аус рыдулара иаҿуп.

Аминистр агәаҭаракәа мҩаҧигоит

Аӡынра аҽазыҟаҵара

Аҧсны агәабзиарахьчара аминистр Едуард Быҭәба Гәдоуҭа араион амедицинатә усбарҭақәа аӡын ишазыҟаҵоу гәеиҭеит, – адырра ҟанаҵоит атәыла агәабзиарахьчара Аминистрра апресс-маҵзура. Едуард Быҭәба дырҭааит Гәдоуҭатәи араионтә хәышәтәырҭа хадеи Афон Ҿыц ахәышәтәырҭеи.

Едуард Быҭәба араион ахада Валери Аҩӡбеи ахәышәтәырҭа аҳақьым хада Ҳаҵьараҭ Шамбеи иарбоу амедусбарҭа аусуразы дрыҿцәажәеит.

Ирылацәажәеит еиҧҟьарада афымцамч ала аиқәыршәара, автопарк аӡынра азыҟаҵара, ахәшәқәеи амедицинатә маҭәахәқәеи рыла, акадрқәа рыла аиқәыршәара ухәа ирыдҳәалоу азҵаарақәа жәпакы.

Афымцамч арцәара иадҳәаланы ишьақәгылар зылшо аҭагылазаашьақәа раан ахәышәтәырҭа адизельтә генератор ала еиқәыршәоуп, аспонсорцәа рыцхыраарала ирласу амедицинатә цхыраара амашьынақәа зегьы шьаҭанкыла аиҭашьақәыргылара иахысуеит, ахәышәтәырҭа хәшәыла еиқәыршәоуп, ахәышәтәырҭаҿы акадрқәа разымхара ыҟаӡам.

Изҵаара хаданы уажәы иқәгылоу акомпиутертә томограф аиҭашьақәыргылара ауп.

«Гәдоуҭа араион дууп, арахь иааяа апациентцәа реиҳарак атомографиатә ҭҵаара рзымҩаҧгатәхоит. Аппарат излауала ирласны еиҭашьақәыргылатәуп, аха уи аҭахуп»,- инаҵшьны иазгәеиҭеит Едуард Быҭәба.

Афон Ҿыц ахәышәтәырҭа аҳақьым хада Луиза Арӡынба аминистр амедусбарҭа адизель-генератор амамзар ада ҧсыхәа шыҟам азы адырра илҭеит. Афымцамч аныҟам аамҭазы адизель-генератор акырӡа ихымҧадатәиуп. Ирласу амедицинатә цхыраара амашьынақәа ртехникатә ҭагылазаашьа бзиоуп, урҭ ишахәҭоу ала ауааҧсыра рымаҵ аура алдыршоит. Ахәышәтәырҭаҿы акадрқәа разымхара ыҟаӡам.

Аминистр ахәышәтәырҭа анапхгара ақәиргәыҵит адизель-генератор аахәара азҵаара аӡбара шалыршахо азы.

Аҧсны агәабзиарахьчара аминистр Едуард Быҭәба Гагра араион ахәышәтәырҭа хада, Ареспубликатә реабилитациатә центр, иара убас Ҧицунда ақалақь ахәышәтәырҭа даҭааит, – адырра ҟанаҵоит атәыла агәабзиарахьчара Аминистрра апресс-маҵзура.

Гагра араионтә хәышәтәырҭа хада аҳақьым хада Индира Арсалиа адырра ҟалҵеит ахәышәтәырҭа ааигәа атехникатә гәаҭара ишахысыз, аштаттә режим ала аус зуа адизель-генератор ала, ишеиқәыршәоу, ирласу амедицинатә цхыраара автопарк иахәҭоу амашьынақәа рыла ишеиқәыршәоу, урҭ зегьы ртехникатә ҭагылазаашьа шыбзиоу азы адырра ҟалҵеит. Акурорттә сезон азы иҟаз акадртә уадаҩрақәа Урыстәылатәи рколлегацәа рыцхыраарала аӡбара алыршахеит, урҭ инеиҧынкыланы Аҧсныҟа иааны амедусбарҭақәа рҿы аус руан.

Иахьазы ахәышәтәырҭаҿы Башкортосҭанынтәи ареаниматологцәа ҩыџьа аус руеит. Ареспубликатә реабилитациатә центр (КБРЦ) аҿы аминистр уи аҳақьым хада Валери Аҩӡба диҿцәажәеит, араҟа ахәышәтәра иахысуа аветеранцәа дырҧылеит. Едуард Быҭәба урҭ рыкрыфара, хәшәыла реиқәыршәара, иарбоу амедусбарҭаҿы рыҟазаара аҭагылазаашьақәа ухәа дрызҵааит.

Ҧицунда ахәышәтәырҭа аӡынра азыҟаҵара азҵаарала аминистр Едуард Быҭәба ақалақь ахада Руслан Хәынҵариеи астационар аҳақьым хада Савели Серетидии дрыҿцәажәеит. Аминистр ирласу амедицинатә цхыраара амашьынақәа зегьы ртехникатә ҭагылазаашьа бзиоуп, аштат нагӡаны еиқәыршәоуп ҳәа адырра ирҭеит. Акызаҵәык уадаҩраны иҟоу – адизель-генератор амчхара азымхара ауп.

Раҧхьатәи аҧсуа дирижиор

Лев Цьергениа диижьҭеи – 95 шықәса

Лев Григори-иҧа Цьергениа – амузыкант, Аҧсны Аҳәынҭқарратә симфониатә оркестр адирижиор хада, асахьаркыратә напхгаҩы, адоцент, Астрахантәи аконсерваториа аоркестртә ҟәша акафедра аиҳабы, Аҧснытәи АССР жәлар рартист, Қырҭтәылатәи ССР зҽаҧсазтәыз артист (1961 ш.) Қырҭтәылатәи ССР аҟазара зҽаҧсазтәыз аусзуҩы (1971 ш.)

Амузыкатә культура ахәыштәаарақәа реиҭарҿиараҿы аҭыҧ ду аанықылоит раҧхьатәи аҧсуа дирижиор Лев Григори-иҧа Цьергениа. Уи ихьӡ иамадоуп Қарҭтәи аконсерваториа арахәыцтә ҟәша, анаҩсан адирижиортә ҟәша данрылга ашьҭахь сахьаркыратә напхгаҩык, дирижиор хадак иаҳасабала напхгара ззиуаз Аҧсны Асимфониатә аркестр аиҭарҿиара.

апроблема аҭакы еилкааны, егьырҭ атәылақәа рҟнытәи амузыкантцәа аарыҧхьеит, нхарҭала, уалафахәыла еиқәдыршәеит. Арҿиаратә коллектив ррепертуар злашьақәгылаз аҧсуа композиторцәа рырҿиамҭақәа рыла акәын.

Лев Григори-иҧа адоуҳатә традициақәа дрымҩаҧгаҩын, аҧсуара дықәныҟәон, иагьилааӡан, усҟантәи аамҭа аетикатә, аестетикатә хымҩаҧгашьақәа дрыцәхьаҵуамызт. Иагьилшон ациклтә формақәа рыхәҭақәа реидкылара, реизакра, иагьдирбон қәыҧсычҳамҭак ала арҿиамҭақәа раҧҵара аконцепциа. Дуаҩы еилҟьан, илшон дагьгәаар, аха уи иаарласны ихыҧсаауан. Аамҭакала астудентцәа рахь ахшыҩзышьҭра ааирҧшуан, дырзыҳаҵҳаҵон, дқьиан.

Лев Григори-иҧа Цьергениа иоуп изтәу раҧхьатәи аҧсуа опера ақәыргылара аидеиа. Усҟантәи аамҭазы ари аус анагӡара алшом, иҟам арҿиаратә мчқәа ҳәа зыҧхьаӡозгьы ыҟан.

1984 шықәса март 6 азы С.Чанба ихьӡ зху Аҧсуа драматә театр аҟ-

Лев Григори-иҧа аопера-симфониатә ҵарадырра зауз раҧхьатәи аҧсуан, аригьы акырӡа зҵазкуаз еихьӡаран. Лев Григори-иҧа 27 шықәса ракәын ихыҵуаз, иҧсадгьыл ахь, Аҟәаҟа ааҧхьара анирҭаз, иагьидыргалеит иара еиҿикааз Асимфониатә оркестр амузыкантцәа ҿарацәа аҵара дирҵарц азы Аҟәатәи амузыкатә техникум аҟны аҵара аҟәша аиҳабы иҭыҧ. Усҟан амузыкантцәа рхыҧхьаӡара наӡон 60-ҩык. Уахь иаҵанакуан атехникум аҟны иреиҕьыз арҵаҩцәа, аушьҭымҭацәа, аха урҭ рхыҧхьаӡарагьы азхоны иҟамызт. Усҟантәи аиҳабыра, абри

ны имҩаҧысит акомпозитор Дмитри Шведов раҧхьатәи иаҧсуа опера «Аламыс» апремиера. Уи иқәиргылеит арежиссиор Дмитри Кәартаа, адирижиор Лев Цьергениа инапхгарала.

Аҵыхәтәантәи ашықәсқәа рзы Лев Цьергениа аус иуан К.В.Ковач ихьӡ зху Аҟәатәи амузыкатә школ адиректорс.

Аҧсны амузыкатә ҭоурых аҟны уи илагаламҭа аҵыхәтәанынӡа аҭҵаара ҳәаҧхьа ишьҭоуп, аха еилкааупакызаҵәык: аҧсуа музыкатә жәҩанеибаркыраҿы уи шарҧиатцәаны дыҟан.

«Москва Аҩны» аҟны

Азанааҭ алхра

Стелла Сақаниа

Ааигәа «Москва Аҩны» аҟны имҩаҧысит III Жәларбжьаратәи аҵарадырратә цәыргақәҵа. Уи аҟны иӡырган Урыстәылатәи иреиҳау аҵараиурҭақәа рҟынтәи жәабеи Аҧснытәи аҳәынҭқарратә университети. Ари ацәыргақәҵа еиҿнакааит Аҧсны иҟоу «Россотрудничество» ахаҭарнакра. Апрограмма аҳәаақәа ирҭагӡоуп зҵарадырра еиззырҳарц зыгәҭаку аҿар рзы Урыстәылатәи иреиҳау аҵараиурҭақәеи Аҧснытәи аҳәынҭқарратә университети рҟнытәи алекциақәа рыҧхьара, аҟазара-классқәа, еиуеиҧшым аконференциақәа рымҩаҧгара. Ари ацәыргақәҵа мҩаҧысуан хымш.

Раҧхьатәи амш азы ацәыргақәҵа аартуа, Аҧсны иҟоу «Россотрудничество» ахаҭарнакра анапхгаҩы Владислав Куликов иазгәеиҭеит, ас еиҧш иҟоу аиҧыларақәа, аҧсуа абитур Ахьшькыҩцәа «рчымазара» иентцәа рзы аҭагылазаашьа бзиа шырзыҧнаҵо, раҧхьаҟатәи рзанааҭ алхны, Урыстәыла иреиҳау аҵараиурҭақәа ирҭаларц азы.

Анаҩс Аҧсны иҟоу Урыстәыла ацхаражәҳәаҩ Михаил Шургалин иқәгылараҿы дазааҭгылеит, асеиҧш хыҧхьаӡара рацәала аҿар реизара иарҵабыргуеит, егьырҭ ашықәсқәа раасҭа, сынтәа аҧсуа абитуриентцәа аинтерес рыманы ишазнеиуа раҧхьаҟатәи рзанааҭ алхра. Уи инаҷыданы иҭабуп ҳәа реиҳәеит, аб Виссариони аб Игнатии рхы ахьаладырхәыз ари ацәыргақәҵа.

Иара убас Аҧсны афинансқәа рминистр Владимир Делба иқәгылараҿы дазааҭгылеит, ари ацәыргақәҵаҿы иарбоу азанааҭтә хырхарҭақәа Аҧснытәи ауниверситет аҟны ишыҟам. Убри инамаданы, Аҧсны еиҳаракгьы азҿлымхара амоуп иӡыргоу азанааҭқәа рыла аспециалистцәа разыҟаҵара.

Иазгәаҭатәуп, мышқәак раҧхьа «Россотрудничество» ахаҭарнакра ишрыларҳәаз Урыстәыла иреиҳау аҵараиурҭақәа рахь иҭало рзы Аҧснынтәи арҵаратә ҭыҧқәа (аквотақәа). Зынӡаск Аҧснытәи абитурентцәа ирзалхуп 110 ҭыҧ.

Урҭ шоуп абарҭ ахырхарҭақәа рыла: акомпиутори аинформациатә ҭҵаарадырреи; абиологиатә ҭҵаарадырра; архитектуреи адизаини; атехникеи аргыларатә технологиеи; арадиотехника, аелектроника; аекономика; авиациа; амедицина; аҳазалхратә ус; аихамҩатә транспорт; амассатә информациатә хархәагақәеи аинформациа-библиотекатә уси; абызшәадырреи алитературадырреи; аспирантура; аординатура; астажировка; амагистратура.

100 тоннак инареиҳаны

Аҧснынтәи Урыстәылаҟа

100 тоннак инареиҳаны амандарина Аҧснынтәи Урыстәылаҟа иаргахьеит – адырра ҟанаҵоит Краснодартәи атәылаҿацә аҳазалхырҭа.

Амандарина раҧхьаӡа Краснодартәи атәылаҿацә ахь аиагара иалагеит жьҭаарамза инаркны, уажәы иагоуп ҳәа ашәҟәы иҭаргалахьеит 120 тонна рҟынӡа иарбоу ацитрус шәыркәа.

Амандаринақәа рыдагьы аҳәаа иахыганы Урыстәылаҟа идәықәырҵоит афеихәуа, ахәырма, алимон, араса – иааизакны 280 тонна рҟынӡа Аҧсны ақыҭанхамҩатә аалыҵ.

Иҳаҩсыз ашықәс азы раҧхьатәи апартиақәа рдәықәҵара иалагеит жьҭаарамза аиҩшамҭазы. Жьҭаарамза, 2023 шықәса инаркны 2024 шықәса хәажәкырамзанӡа имҩаҧысуаз асезон зегьы иалагӡаны иианган 25 нызқь тонн рҟынӡа амандарина. Сынтәагьы еиҭамхароуп.

Коста Хеҭагуров диижьҭеи– 165ш.

Ахра Анқәаб

Ашәышықәсақәа рҵеи

Октиабр 15 рзы Цхьынвал ақалақь агәаны, ауаҧс милаҭтә ркқаҩы Коста Хеҭагу-ров ибаҟаҿы ашәҭ шьыҵәрақәа рышьҭаҵарала иахацыркхеит ашәышықәсақәа рҵеи ииубилеитә шықәсхыҵра азгәаҭара иазкыз агәалашәаратә усмҩаҧгатәқәа. Уахь инеит атәыла анапхгара рхаҭарнакцәа, ашколхәыҷқәа астудентцәа, ауаажәларра.

Иналукааша ауаҧс поет, амилаҭтә литература ашьаҭаркҩы, адраматург, асахьаҭыхҩы, ауаажәларратә усзуаҩ Коста Леван-иҧа Хеҭагуров диит октиабр 15, 1859 шықәсазы Аахыҵ-Уаҧстәыла Нар ақыҭан. Изырацәамхаз инҵыра мҩасит акыр амыҟәмабарақәеи аиҭеиҭашәарақәеи рыла ишьақәгылаз аамҭа уадаҩ аан. Аха, еғьа ус акәзаргьы, уи ашәышықәсақәа ирықәлахо арҿиара иҭынхеит. Раҧхьаӡа иргыланы, иара иоуп изыбзоуроу аирон диалект ашьаҭала ауаҧс литературатә бызшәа ашьақәыргылара.

Коста Хеҭагуров аҵарадырра иоуит Владикавказтәи Ставропольтәи агимнази-ақәеи Петербургтәи асахьаҭыхратә Академиеи рҟны. Идгьыл гәакьахь даныхынҳә арҿиаратә усура инаварғыланы, ажәлар рҟны ҽышәала арккаратә усмҩаҧгатәқәагьы драҧшьгаҩын. Аамҭақәак рнаҩс, аҵаралашара аларҵәара дахьазықәҧаҩыз харас идҵаны Терсктәи аобласт ашҟа дахыган 5 шықәса ҿҳәарас иқәҵаны.

1893 шықәсазы агазеҭ «Северный Кавказ» аредакторс дҟалоит. Икьыҧхьымҭақәеи ажәлар

рҿахәы иаартны аҳәаразы иааирҧшуаз агәаҕьреи рзы, хара имгакәа деиҭахырҵоит Уаҧстәылантәи. Ҩы-шықәса рышьҭахь дхынҳәит, аха атәыла анҭыҵ иҟазаара игәабзиара анырра ианаҭаз ахы инардыруа иалагеит, дычмазаҩхеит ҕәҕәала, уаҳа арҿиараус дазыхынҳәыртә залымшеит. Иҧсҭазаара далҵит 47 шықәса дшырҭагылаз, апрель 1, 1906 шықәсазы, Ҟубантәи аобласт, Георгиевско-Осетинское ақыҭан.

Даара иҭбааուп Коста Хеҭагуров иҭынхаз ирҿиара – хә-томк инархыҳәҳәоит али-рикатә ажәеинраалақәеи, аромантикатә, асатиратә поемақәеи, ажәамаанақәеи, аус зыдулоу ажәлар рҳәамҭақәеи назлоу иаҧҵамҭақәа. Дыҩуан ауаҧс, аурыс бызшәақәа рыла.

Аурыс бызшәала иаҧҵоу иажәеинраалақәеи ипоемақәеи еидызкылоз ашәҟәы раҧхьаӡа акәны иҭыҵит 1895 шықәсазы «Ажәеинраалақәа» ҳәа хьӡыс иаманы. Аха, ибаҩхатәра ҳараки иҧсабаратә ҟыбаҩи инарҵауланы ианышьақәырҕәҕәаха, 1899 шықәсазы аизга «Ауаҧс лира» (Ирон фандыр) анҭыҵ ауп. Убасгьы, Коста Леван-иҧа ирҿиараҿы аҭыҧ хада аанызкыло аҧҵамҭақәа иреиуоуп: аетнографиатә очерк «Особа», зхыркәшара дахьымӡаз, нхыҵ-кавказтәи ажәларқәа XIV ашә. азы ам-пыҵахалаҩцәа ирҿагыланы рықәҧара аазырҧшуа аҭоурыхтә поема «Хетаг»,

«Иҵәуо ацаҟьа» уҳәа иҵегьы. Ирҿиара зегьы иагәыцә хадоуп иҭәыла гәакьа – иабацәа рҵьынҵь абзиабареи аҳӡыӡаареи, азышәаҳәареи.

Коста Хеҭагуров ирҿиара инарҭбааны азхаҵара еиҳаракгьы иаанаиу, XX ашәышықәса алагамҭазы, асовет аамҭа анышьақәгыла нахыс ауп. Уи иҩымҭақәа еиҭаган асовет ҳәынҭқарра еиднакылоз ажәларқәа зегьы рбызшәақәа рахь еиҧш, европатәи акыр абызшәақәа рахьгьы.

Коста Хеҭагуров ирҿиара Аҧснығы ибзианы ирдыруеит. Иреиҕьӡоу уи иҩымҭақәа, иаҳҳәозар: ажәеинраалақәа «Аҕар игәы», «Додои», «Ан», «Сара аҧсра сацәшәом», «Урыхәаҧш», «Ауасиаҭ», «Агәыҕра», «Ахәыцра» уҳәа уб. иҵ. аҧсышәала идырцәажәахьеит еицырдыруа аҧсуа поетцәа: Д.Гәлиа, Гь.Гәыблиа, К.Ломиа, Ан.Аҵьынҵьал, М.Лашәриа, Н.Кәыҵниа. Арҭ аиҭагамҭақәа рахьтә акыр хҭәыла абжьаратәи иреиҳауи аҵараиурҭақәа рырҵаратә программақәа ирылоуп.

Иара убас, иахьа аҕьарахәа ҳауаажәларратә бзазара иалагылоу, ҳмилаҭтә сахьажәа арҿиаҩцәа хатәрақәа ируаӡәку Г. Аламиа аҧсшәахь еиҭаганы иҭижьхьеит, 125 шықәса раҧхьа иҭыҵыз Коста Хеҭагуров ихьӡ-иҧша ҳаразкыз иеизга «Ауаҧс фандыр». Уи ахә ҳаракны иршьеит Уаҧстәыла аиҳабыреи ауаажәларреи, ҳажәларқәа риешьара шьақәзырҕәҕәо ашьаҿа хадақәа ируакны. Убри аҟнытә, Геннади Шьаликәа-иҧа уахь днаҧхьаны Н.Цьусоиҭы ихьӡ зху Аҳәынҭқарратә премиа ианаршьеит.

Ишдыру еиҧш, Коста Хеҭагуров ажәа сахьарк ҟазарыла амаҵ аура анаҩсангьы, раҧхьатәи ауаҧс сахьаҭыхҩ дуун. Уи иҳараку баҩхатәрала иқыцә иҭыҵит, ижәлар рыҧсҭазаареи иҧсадгьыл зыхәҭаку Кавказ аҧсабара аҧшӡарақәеи ахьаарҧшу, агәыблреи аҧсҭазаара

абзиабареи рыла иҭәу, алашьцара иҭаҵәаху ауаҩытәыҩса игәы-иҧсы иахышәу аблақәа хызкуа ашәыгақәа рыла иаҧҵоу аҿыханҵатә аҧҵамҭа ссирқәа маҷымкәа.

Коста Хетагуров ихаҭареи ирҿиареи, XIX-XX ашәышықәсақәа реилысымҭазы, аамҭа аӡыблара иазымхәаҿыз Кавказтәи ашьхаруа жәларқәа рҕәыжәла аҕәҕәара ма-цара акәӡам иаанарҧшуа, уи ҿырҧштәы бзиаӡоуп анаҩстәи абиҧарақәа рзгьы Кавказтәи ажәларқәа рдоуҳаи рҧеиҧши бзанҵы ҿыцәаара шрықәым арҵабыргразы.

Уаҧстәыла аҵеи лаша иҵәырҵра, ижәлар рҭоурыхтә лахьынҵаҿы, игәаргагаз аҧеиҧш иазхьазырҧшыз даҟьахеит. Уи иӡбахә ауаҧсаа реиҧш, Кавказтәи ажәларқәа ирхаҭарнаку дарбанызаалакгьы инаҭоит агәадура, изцәырнагоит апатриоттә цәанырра ҳаракы, ижәлар ҧхьаҟатәи рҧеиҧш лашазы агәрагара нагӡа. Уи ус шакәу арҵабыргуан Нхыҵи Аахыҵ Уаҧстәылеи реиҧш, урҭ рынҭыҵгьы – Черқьеск, Санкт-Петербург, Москва уҳәа арҭ амшқәа рзы имҩаҧысуаз аусмҩаҧгатәқәа.

Аиубилеитә мшы ахәылбыҽха аҳәынҭқарратә драматә театр асценаҿы ахәаҧшцәа ирыдгалан Роман Габриа илитературатә-музыкатә қәыргыламҭа «Коста». Октиабр 22-23 рзы ари асценаҿы идырбахоит арежиссиор Тамерлан Дзудцов инапхгарала аиубилиар иҩымҭа ала иаҧҵоу аспектакль «Фатима». Убасгьы, ари аҩымҭа иалху амиузикл «Фатима» дырбахоит ареспублика анҭыҵ, Мариинтәи атеатр афилал аҟны октиабр 24 рзы.

Амиузикл «Фатима» ақәыргылара азырхиара мҩаҧысуан шықәсыки бжаки инеиҳаны. Уи азҿлымхара ҳаракы азаадырҧшуеит атеатр аусзуҩцәа мацара ракәымкәа, адоуҳатә культура иазааҧсо зегьы, ауаажәларра рхаҭарнакцәагьы назлоу, ҳтәылаҿҭәиқәа реиҧш уи анҭыҵгьы» - ҳәа азгәеиҭеит амиузикл апродиуссер Казбек Хабицов.

Зымҽхак акырӡа иҭбаау ари апроект иалахәуп 150-ҩык рҟынӡа актиорцәа, акәашацәа, аӡахҩцәа, ақәыргылаҩцәа ухәа еиуеиҧшым аҟазара хкқәа знапы рыла-ку ауаа. Хықәкыла иаразы мацара иаҧҵан 30 инарыцны ашәақәа, иӡахуп 100 рҟынӡа акостиумқәа, иазырхиоуп тоннала адекорациақәа. Амиузикл «Фатима» иашьаҭоу аҩымҭа асценари ала, 1958 ш. рзы асовет ҳәынҭқарра акиностудиақәа руак иҭнаххьан асахьаркыратә фильм. Уаҟа ароль хада налыгӡон Урыстәылатәи Афедерациа зҽаҧсазтәыз артистка, ауаҧс ҭыҧҳа Ҭамара Кокова.

Октиабр 14 инаркны Аахыҵ-Уаҧстәыла амилаҭтә музеи аҟны иаатит ацәыргақәҵа. Уи аҭааҩцәа ирбарц рылшоит Коста Хеҭагуров иаҧҵамҭоу еицырдыруа аҭыхымҭақәа: «Анна Попова», «Спас нерукотворный», «Лик Христа». Араҟа, иара убасгьы ицәыргақәҵоуп, Уаҧстәыла анҭыҵгьы зыхьӡ наҩхьоу аҟаза Борис Санакоев иусумҭақәагьы, даҽакала иуҳәозар, Коста Хеҭагуров иҿыханҵатә усумҭақәа: «Падший ангел», «Дети на каменаломне», «Горянка идущая за водой» уҳәа рыхҩылаа-қәҭыхымҭақәа. Ацәыргақәҵа хадырҭәаауеит аҿыханҵаҩ ҟаза Мухарбек Туганови егьырҭ Уаҧстәылатәи асахьаҭыхҩцәеи, жәлар рҵеи ихаҭара ахьаарҧшу русумҭақәагьы маҷымкәа.

«Араҟа иугәалаумыршәар залшом аҵарауаҩ Васо Абаев иажәақәа: Англиаа дрыман Шекспир, Шотландиаа – Берн, Германиаа – Гиоте, Италиаа – Данте, Урыстәылаа ракәзар – Пушкин Ду, ҳарҭ Уаҧстәылаа ҳназлоу Кавказаа ҳизгәдууп – Коста. Уи дҳаракӡан, ихаҭареи ирҿиареи уааҟәымҵӡакәа урылацәажәалар алшоит» ҳәа агәеизҳаратә ажәақәа рыла иааиртит Аахыҵ-Уаҧстәылатәи аҳәынқарратә университет аҟны октиабр 16 рзы, Коста Хеҭагуров диижьҭеи 165 ш. аҵра иазкны излагаз аиубилеитә ҭҵаарадырратә конференциа, ауаҧс литература акафедра арҵаҩы еиҳабы Сергеи Плита. Аконференциа еиднакылеит амилаҭ рыхьӡырҳәага ирҿиара аҳаҭырбаҩцәа, ареспублика арҿиаратәи аҭҵаарадырратәи интеллигенциа рхаҭарнакцәа жәпаҩны.

Атәыла Ахада иусбарҭа аиҳабы актәи ихаҭыҧуаҩ Константин Цьиоев аусмҩаҧгатә алахәцәа Ахада ихьӡала ирыдныҳәало, ирзеиҕьеишьеит ақәҿиарақәа. Аҭҵаарадырратә усмҩаҧгатә аҟны, ауаҧс литературатә бызшәа ашьаҭаркҩы, апоет, асахьаҭыхҩы иҧсҭазаареи ирҿиара еиуеиҧшым ахырхарҭақәа рыла алахәцәа рзы даара акыр зҵазкуаз ахҭысқәеи аҭагылазаашьақәеи ирызкны адырра рызназгоз ажәахәқәа жәба ҟаҵан.

Цхьынвалтәи араион иаҵанакуа ақыҭа Хеҭагурово, октиабр 16 рзы имҩаҧысит ауаҧс ркқаҩы ишықәсхыҵра ахьӡала, атәыла егьырҭ араионқәа рхаҭарнакцәагьы злахәыз

аҽырҩра. Уаҟа аҧхьахәтә ҭыҧқәа аанызкылаз зегьы ахраҿақәеи аҳаҭыртә шәҟәқәеи, зыхә ҳараку аҳамҭақәеи ранашьан араион анапхгара рыхьӡала.

Аныҳәатә усмҩаҧгатәқәа рыламҭалаз аконцерттә зал «Чермен» аҟны имҩаҧысит, ажурнал «Фидуаг» уаанӡа ирыланаҳәахьаз, атәыла Ахада Алан Гаглоев идҵала апремиақәа ззыҧҵәаз, К.Хеҭагуров ихьӡынҩылоу асахьаркыратә рҿиамҭа аҧҵаразы алитературатә конкурс аҟны иалкаахаз ранашьара иазкыз аусмҩаҧгатә.

Нхыҵи Аахыҵи Уаҧстәыла ашәҟәыҩҩцәеи аҵарауааи рыла ишьақәгылаз аӡбаҩцәа ргәыҧ аихшьаалақәа рыла, апремиа актәи аҩаӡара ранашьахеит: Георги Гогичаеви Едуард Баззаеви; аҩбатәи, ахҧатәи, аҧшьбатәи аҩаӡаракәа иаҧсахеит – Жанна Козанова, Заур Хубаев, Анна Тибак, Сослан Моргоев, Лиудмила Хачирова, Луиза Догузова.

Октиабр 18 рзы Знауртәи араионтә центр аҟны иаадыртит, ари араион аҟны ииз, изызҳаз Леонид Гаглоев ихатә харҵь ала иқәыргылахаз Коста Хеҭагуров ибаҟа.

Араион иаҵанакуа Зиууат ақыҭантәи абиблиотекаҿы, ахәыҷтәы рҿиара Цхьынвалтәи Ахан аҟны уҳәа, атәыла ахы-аҵыхәа акырџьара имҩаҧысуеит ауаҧс литература ашьаҭаркҩы ииубилеитә шықәсхыҵра ахьӡала аиҧыларақәеи, ҩаӡаралеи ҵакылеи еиуеиҧшым аусмҩаҧгатәқәеи.

«Адунеи зегьы – сара исбаашуп, абзиабара – сара исныхаҧшьоуп, адгьыл – сџьынџьоуп...» – Апоет Ду иҵәаҳәақәа рыла иаартын уи иқыҭа гәакьа Нарҭтәи абжьаратә школ ахыбраҟны, ииубилеи ахьӡала имҩаҧысхьоу еиуеиҧшым аусмҩаҧгатәқәа рҟны зҽалызкаахьоу аҵаҩцәа злахәыз, аҵара аминистрра анапхгарала еиҿкааз арҿиаратә хәылҧазы.

Ахәылҧаз алахәцәа ирыдгалан асахьаҭыхҩцәа қәыҧшцәа рцәыргақәҵа еиҧш, урҭ ргәацҧыҳәаны, ҟазара ҳаракыла инарыгӡоз рҵеи лаша иажәеинраалақәеи, ухызхуа бжьы хаала ауаҧс, аурыс англыз бызшәақәа рыла ашәақәеи, еиуеиҧшым амилаҭтә кәашарақәеи, ирҿиара ацыҧцәахақәа рыла асценатә қәыргыламҭақәеи. Анаҩс, хәыҷи-дуи зегьы зҿлымхара ҳаракыла ирыхәаҧшит Коста Хеҭагуров Иҩны-амузеи аҟны идырбаз зегьы.

Ари аусмҩаҧгатә даҽазныкгьы ишьақәнарҕәҕәоит ауаҧс милаҭтә доуҳа ауасхыршьҭаҵаҩ ихьӡи иус ҧшьеи ахааназ еиҵакра шрықәым.

Коста Хеҭагуров диижьҭеи 165 ш. аҵра иазкны имҩаҧгоу ауснагӡатәқәа ирхадаран уҳәар алшоит октиаб 18 рзы, Цхьынвал аҳәынҭқарратә концерттә зал аҟны имҩаҧысыз, хәышықәса рахьтә зны иранашьахо, ихьӡ зху Аҳәынҭқарратә премиа зҽаҧсазтәыз рнапаҿы рыҭара иазкыз агәырҕьаратә еилатәара. Уи ранаршьоит амилаҭтә доуҳатә культура хә-хырхарҭак: «аҭоурыхтә ҭҵаарадырра», «ауаҧс литература», «ауаҧс филологиа», «апублицистика», «аҟазара» рҟны зылшамҭақәа рыла аихьӡара ҳараккәа аазырҧшыз. Сынтәа урҭ иреиуахеит: аҵарауаа – Лиудвиг Чибирови Инал Тибилови, апоет – Серго Плиев, асахьаҭыхҩы – Ирбег Алборты, аскульптор – Георги Шавлохов. «Апублицистика» азы иреиҳаӡоу ари аҳамҭа иаҧсахеит Аахыҵ Уаҧстәылатәи аҳәынҭуниверситет ателехәаҧшреи, сынтәа 100 ш. ахыҵра азгәазҭо амилаҭтә газеҭ «Хәырзарин» (аредактор хада Ирина Домбегова) аредакциеи. Гәык-ҧсыкала ирыдаҳныҳәалоит ҳколлегацәа рџьабаа ахәшьара ҳаракы ахьаҭоу азы!

Коста Хеҭагуров, сынтәа ҳаргьы 150 ш. ахыҵра азгәаҳҭо Дырмит Ду иеиҧш ижәлар рзы мацара акәымкәа, адунеи егьырҭ ажәларқәа зегьы дырҵеиуп. Избанзар, урҭ аҩыџьегьы рыҧсҭазаарақәа ззыркыз, амилаҭтә доуҳа иауасхыру асахьаркыратә литература аҧҵарала идырҵабыргит, ажәлар рхеиқәырхаразы мали бџьари зегьы ишреиҳау ахатәы бызшәа – ан лбызшәа аҳӡыӡаареи амаҵ ауреи. Урҭ ахааназгьы ашәышықәсақәа ишырҵеицәоу иаанхоит.

Нхыҵ-Уаԥстәылатәи атеатр – Аԥсны

Акультуратә еиҭанеиааира

Наира Сабекиа

Арҭ амшқәа рзы С.Ҷанба ихьӡ зху аҳәынҭқарратә Аԥсуа драматә театр асценаҿы идырбан Нхыҵ-Уаԥстәылантәи В.Тхапсаев ихьӡ зху адраматә театр аспектаклқәа ҩба. Урҭ арахь ииаит ирымаз ааԥхьарала. Иазгәаҭатәуп, С.Ҷанба ихьӡ зху Аԥсуа театргьы агастрольқәа рыманы Аахыҵ-Уаԥстәыла акырынтә ишцахьо.

Нхыҵ-Уаԥстәылатәи атеатр актәи амшазы иқәдыргылеит Уилиам Шекспир итрагедиа «Король Лир». Ақәыргылаҩ Гиви Валиев.

Ари аспектакль аҿы ихадароу темоуп, имажәӡо атема – аби ахшареи реизыҟазаашьа. Аб имазара имаз зегьы ихшара ишырзеихишазгьы дыржьеит, аиаша ахьыҟоу изыԥшаауам. Актиорцәа рыхәмарраҿ, рцәажәараҿ ианыԥшуеит ауаԥс жәлар ртемперамент, рыҩнуҵҟатәи рдунеи ҭбаа. Убри азакәхап ари аспектакль аҿы ароль хада назыгӡоз Нхыҵ-Уаԥстәылатәи жәлар рартист Алан Албеков «Золотая маска» зианашьахазгьы.

Ҟазарыла зрольқәа назыгӡоз актиорцәа ахәаԥшцәа дхырхуан «Король лир» иԥҳацәа: Гонерилиа – Фатима Хасанова, Регана – Мадина Хинчагова, Вероника Цугкиева.

Иҟам ароль хәыҷы, ароль ду. Даара ҟазарала лроль налыгӡеит ақьачкьҩы – Амина Агнацева, уи баша лафҳәаҩымызт, дыччо-дыхәмаруа, ҟәыӷарыла аҵабыргхаҭа аалырԥшуан.

Аспектакль «Король Лир» иалыркаахьеит ԥшь-номинациак рыла «Ахьтәы маска», «Иреиӷьу аԥҳәыс лроль», «Иреиӷьу ахаҵа ироль», «Иреиӷьу аспектакль», «Иреиӷьу арежиссиор».

Аҩбатәи амшазы Ауаԥс театр Аԥсны рықәгыларақәа хдыркәшеит аспектакль «Овод» ақәыргыларала.

Ҷыдала, Етель Лилиан Воинич лроман аԥсышәала еиҭаганы хазы шәҟәны иҭрыжьхьеит. Иҵьашьатәым аспектакль «Овод» ахәаԥшраз иаиаиз ҳтеатр ду ахьыҩндырҭәаауаз.

Аспектакль аҿы зегь реиҳа далукаауеит афырхаҵа Артур Бертон, уи илахьынҵа угәыланахалоит, ҵҩа рымаӡам иара игәаҟҵәаҟрақәа, уи иԥсҭазаараҿ иԥылоит ачарҳәарагьы, аилибамкаарагьы еиҳа бзиа иибо, дзықәгәыӷуа ауаа рҿынтәгьы.

Аспектакль ықәиргылеит иқәыԥшу, аха еицырдыруа арежиссиор Ельдар Трамов. Ароль хада – Феличе Риварес ироль дыхәмарит Аахыҵ-Уаԥстәылеи, Ҟабарда-Балкариеи рҟны зеаԥсазтәыз артист Гиви Валиев.

Ари аспектакль убри аҟынӡа қәҿиарала иқәыргылан акраамҭа ахәаԥшцәа рнапеинҟьабжьқәа еихсыӷьуамызт.

Зегьы рзы игәахәара дууп ҳаешьаратә жәларқәеи ҳаԥсуа театри ркультуратә еиҿцаарақәа, реигәныҩра. Аҵыхәтәан асценахь ихалеит ҳактиорцәа хатәрақәа, Софа Агәмаа, актиорцәа ҿарацәа, урҭ ашәҭ шьыҵәрақәеи азеиӷьашьарақәеи рыла ихдыркәшеит ҳашьцәа рықәгылара.

Хәҭакахьала ҳасасцәа, Ауаԥс театр актиорцәа ирҳәеит даргьы Аԥсуа драматә театр агастрольқәа ишырзыԥшу.

Акатцәара иаиааиз

Аԥеиԥш ахьӡала

Арҭ амшқәа рзы 31 шықәса зхыҵуа Ҟабарда-Балкариатәи аҭыԥҳа, ашьхахалаҩ Алина Пекова дхалеит Гималаитәи ашьхеибаркыраҿы иреиҳау акатцәара ҳәа иԥхьаӡоу, зыҳаракыра 8027 м. инаӡо Шишабангма. Убри алагьы Алина драԥхьатәихеит Урыстәыла атәылауаа адунеиаҿтәи иреиҳаӡоу акатцәарақәа 14 ирхалаз. Арҭ ажәҩан ҵзыԥссаауа акатцәарақәа зегьы ирхалахьоу, адунеи ахьтә зынӡа, х-ҩык аҳәса зхыԥхьаӡараҿы иҟоу 40-ҩык роуп.

Алина Пекова иаххысыз 2023 шықәса иалагӡаны адунеи аҿы иҳаракӡоу акатцәарақәа 8 дырхалахьан.

Иара убас, Аԥсны Аиааиреи Ахьыԥшымреи рымшныҳәа – сентиабр 30 аены, ҳтәылаҿтәи ашьхахалаҩцәа Саид Ҳашба, Арсоу Ҳашба, Асҭамыр Мамед-оӷлы, Алхас Марколиа, адунеи акатцәара ҳараккәа ируаку Африка аҩада-мрагыларатәи ахәҭа – Танзаниа иҟоу, зыҩаӡара 5.895 м. инаӡо Килиманџьаро Аԥсны Абираҟ ықәдыргылеит.

«Уи ҳеазыҟаҳҵозижьҭеи акыр ҵуан. Ҵыԥх Ельбрус ҳанхала анаҩс агәаҳәара ҳазцәырҵит ари иҳаракӡоу ашьхагьы ҳхаларц. Убри аҟнытә апрель нахыс аеазырхиара ҳалагеит, уахь амҩа ҳақәлеит сентиабр 24 рзы. Акатцәара ахалара ҳадхалеит бжьы-мшы», – иҳәеит ашьхахалаҩцәа ируаӡәку Арсоу Ҳашба.

Акатцәарақәа риааира рԥеиԥшзаат еснагь ҳажәлари, урҭ шьҭрала ирзааигәоу нхыҵтәи ажәларқәеи.

Аԥеыхақәа рыла

Абаҩхатәра ҳаракы

Октиабр 15 рзы Ҭырқәтәыла, Сақариа ақалақь, аҟазарҭа «Сенҭир» аҟны иаатит жәларбжьаратәи ацәыргақәҵақәа.

Ҩажәижәаба инареиҳаны ацәыргақәҵақәа ирылахәхахьоу, урҭ рҟны имаҷымкәа аԥхьахәтә ҳамҭақәеи апремиақәеи ирыԥсахахьоу, ҳџьынџьуаа ирхаҭарнаку, еицырдыруа асахьаҭыхҩы Меҭин Ашәба хаҭалатәи ицәыргақәҵа аҭааҩцәа гәахәарыла ирыдыркылеит.

Амшын ырцә инхо ҳџьынџьуаа рахьтә имаҷҩым збаҩхатәреи зҟазареи рыла зыхьӡ хара инаҩхьоу ауаа. Убарҭ дыруаӡәкуп Меҭин Ашәбагьы. Араҟа ицәыргоу аусумҭақәа зегьы аиха ԥеыхақәа рыла мацара еикәыршәоу напкымҭақәоуп. Ахәаԥшҩы даара иҵьеишьартә, насгьы гәыблыла идимкыларц залшом. Урҭ аҟаза ибаҩхатәра шҳаракӡоу шьақәдырӷәӷәоит.

Ацәыргақәҵа аартызаауеит ноиабр 5 рҟынӡа.

А.Бзыԥба

Дахьыҟазаалак – баҩхатәрала, ҟазарала

Едуард Иасон-иԥа Нанба – 75

Едуард Иасон-иԥа Нанба – Р.Ць.Гәымба ихьӡ зху Аԥснытәи аҳәынҭқарратә филармониа асолист, Аԥсны жәлар рартист, Краснодартәи атәылаҿацә аҟны Аԥсны ахаҭарнак ҷыда. Далгеит Қарҭтәи аҳәынҭқарратә консерваториа, аус иуан ашәаҳәареи акәашареи рҳәынҭқарратә ансамбль аҟны.

Аҟәа ақалақь ахадара акультура аҟәша аиҳабыс (1993-1995), Аҟәа ақалақь ахадара акультура аусбарҭа аиҳабыс (1995-1999), Краснодар ақалақь ахадара ауаажәларра-информациатә центр аиҳабыс, аԥсуа культура Краснодартәи атәылаҿацәтә центр «Аԥсны» ахантәаҩыс дыҟан.

Едуард Иасон-иԥа Ҟәбан инхо Аԥсны атәылауаа аӡәырҩы ацхыраара риҭахьан, амилаҭқәа рҳәоуеикәшәаара аиқәырхаразы, Краснодартәи атәылаҿацәи Аԥсны Аҳәынҭқарреи русеицура арӷәӷәаразы аус иуан. Ацентр «Аԥсны» амилаҭтә културақәа ртәылаҿацәтә, рықьалақьтә фестивалькәа, адунеи ажәларқәа рашәақәеи рыкәашарақәеи рзы аҿар рфестивалькәа, Краснодар ақалақь Амши Аиааира Амши ирызкыз аныҳәатә усмҩаԥгатәқәа активла ирылахәын.

Едуард Иасон-иԥа Нанба ианашьоуп «Ахьӡ-аԥша» аорден ахԥатәи аҩаӡара, «Ҟәбан арҿиараҿы иналукааша илагаламҭазы» амедал.

2019 ш. азы Едуард Нанба ихҵоуп жәлар ркултура ашьҭыхраҿы, иара убас аԥсуа шәаҳәаратә ҟазара арҿиараҿы илагаламҭазы «Аԥсны Аҳәынҭқарра жәлар рартист» ҳәа аҳаҭыртә хьӡы.

Ажәытә хыбра ахаҿра

Иахьа Аԥсны араионқәа ирыҵаркуа ақыҭақәа ирыгу ирыбзоу маҷым. Урҭ иреиуоуп аӡы, амҩақәа уҳәа еиуеиԥшым апроблемақәа. Убарҭқәа зегьы ҳасаб рзуны Аԥсны анапхгара изларылшо ала ақыҭақәа ацхыраара рырҭоит.

Очамчыра араион анапхгара рыбзоурала Ҭхьына ақыҭан аиҭашьақәыргылара нап аркын ақыҭа анапхгара зыҩноу ахыбра. Ари ахыбра ргылан 50-60-тәи ашықәсқәа рзы.

Аибашьра ҟалаанӡа ахыбра актәи аихагылаҿы иҟан адәқьан, аклуб, абиблиотека. Аҩбатәи аихагылаҿы аус руан ақыҭа анапхгара, аҳасабеилыргаҩцәа, аекономистцәа, акассирцәа уҳәа аӡәырҩы. Иахьазы актәи аихагылаҿы акагьы ыҟам. Аҩбатәи аихагылаҿы уаанӡа еиԥш ақыҭа анапхгара тәоуп. Иара убас уаҟа луада ыҟоуп ақыҭараҿы амедицина амаҵ азызуа амедиаҳәшьа Цьулетта Кархалаа.

Ахыбра акәзар, архитектура даара иԥшӡоуп, ауаҩы илаԥш надхало иҟоуп. Еиҳараӡак уажәы, аиҭашьақәыргыларатә усуракәа анымҩаԥырга, ақыҭа агәаны илаша-лашо убла иаахгылоит.

Ҭхьына ақыҭан Анҷара аҳабла аҟны инхо ауааԥсыра аҳәынҭқарра анапхгара рахь иҟарҵаз аҳәарала Мықә аӡиас уаанӡа ихыз икнаҳау ацҳа аӡы иахьагаз аҟнытә, ҿыц ацҳа рзыхҵан. Иара убас ари аҳаблаҟны напы аркуп афымцамҩангага ацәаҳәақәеи ашьаҟақәеи реиҭарҿыцра.

Ҭхьына ақыҭа иалсуа Мықә аӡиас амшцәгьақәа раан ианхыҵуа аԥхасҭа ҟанаҵоит. Иҵназәӡәаауеит ақыҭаҿ ихыу ацҳа ду ашьапы. Аԥсны анапхгара рҟынтәи аԥара азоужьын аӡы аԥхасҭа ҟанамҵартә еиԥш, иақәнагоу атехника наганы аӡыршьҭра ԥсахын, ацҳа ашьапы арӷәӷәаразы. Иахьазы урҭ аусуракәа хыркәшоуп.

Хәбаҟа шықәса раԥхьа Ҭхьына ақыҭан ҿыц иргылан ашкол, иблыз аҭыԥан. Ааигәа уи аштаҿы ахәыҷқәа рзы ампыласырҭа адәы маҷ ҟаҵан.

Аскульптор қәыԥш

Аҟазарахь ашьаҿақәа

Алиса Гәажә-ԥҳа

Асахьаҭыхра – даара аинтерес зҵоу, уаҩ дызгәылазхало, дхызхуа, дзырхәыцуа занааҭуп. Асахьаҭыхҩы игәазыҳәарақәа, ихәыцрақәа, аԥсҭазаара еиуеиԥшым аганқәа иара ихатәы блала ишибо рныԥшуеит уи шәыга хкыла ихырҷаны, еиҿыбааны, ажәада иааирԥшуа, иҭихуа асахьақәа, ахәаԥшҩы идигало аусумҭақәа.

Шамахамзар, дыҟам зхәыҷра ашықәсқәа рзы асахьаҭыхра иазҿлымҳам, бзиа изымбо, аха ари азанааҭ бзиа абара мацара азхоны иҟам. Сахьаҭыхҩык иаҳасабала ауаҩы ишьақәгылараҿы ихадароуп, иагьхымԥадатәиуп – абаҩхатәра иаша.

Асахьаҭыхҩы қәыԥш Темур Аҳәба, асахьаҭыхҩцәа аӡәырҩы реиԥш, иҟазара хациркит аҿыханҵа ала. Аха ҳаиҿцәажәараан уи излазгәеиҭаз ала, аҿыханҵа акәама-ҵама иаҭҵоу рацәоуп, аԥшшәқәа ралхра, реиҿыбаара уҳәа анапаҿы аагара ауадаҩрақәа ацуп. «Хаҭала, сара аскульптура ахырхарҭа ахь сиасит, уи еиҳа исза-аигәаны, исыцааиуа избеит», – иҳәеит уи. Темур Аҳәба 7 шықәса ҵуеит аскульптура аҟазара ахкы аҿы ихы ааирԥшуеижьҭеи. Уи дравторуп акымкәан-ҩбамкәан аусумҭа хатәрақәа. Ааигәа, уи иаԥиҵеит, даарагьы иқәҿиаз аусумҭақәа ируакуп Аԥсны Аҳәынҭқарра Абираҟи Агер-би равтор Валери Гамгиа иҳаҿсахьа, ибиуст.

Хаҭала, арҭ ацәаҳәақәа равтор, сахьаҭыхҩык иаҳасабала Темур Аҳәба иусумҭақәа сԥыхьамшәацызт, машәыршәа феисбук адаҟьақәа рҿы В.Гамгиа ибиуст анызба аинтерес сызцәырҵит, зхаҭара ҳараку ауаҩ иҳаҿсахьа аарԥшра, уи иацу аҭакԥхықәра иацәымшәакәан изгәаӷьыз аскульптор қәыԥш иеилкаараз. 27 шықәса зхыҵуа аскульптор қәыԥш иус идыруеит, дазҟазоуп. Уи абаҩхатәра илоу инаҷы-дангьы даара аԥсуаҵас ахымҩаԥгашьеи ааӡареи злоу арԥысуп. Аҳӡыргара зцәаҩам аскульптор қәыԥш ҳредакциахь данымҩахыҵуаз, аус ицызуа, иусумҭақәа раԥҵараҿы ивагылоу, ицхраауа аформатор Аинар Гәымба диманы дааит. «Узыхьчо ауаҩы ида ум-ныҟәаӡои» – ҳәа алафгьы ҳҳәеит.

Темур ҳазҵаарақәа рҭак аҟаҵара иеагәылеихалацәомызт, ажәакҩажәак рыла иааркьаҿӡаны аҭак ҳаиҭон. Ииашаҵәҟьаны аҳӡыргара ицәаҩам, иҭак ҟаҵашьалагьы уаҩ дацәымҩашьо ибартә иҟан. Анаҩс, еилаҳкааит Аинар баша дшымҩаԥимгоз. Темур иаҳҭоз азҵаарақәа рҭак ахарҭәааараз Аинар иаххы ҳархон.

Ҳаиҿцәажәараан асахьаҭыхратә ҵараиурҭа аԥшьбатәи акурс астудент инаҵшьны иазгәеиҭеит хаҭала, еицырдыруа асахьаҭыхҩы Валери Гамгиа ибиуст аҟаҵара аидеиа Темур Аҳәба ишизцәырҵыз, ари аусумҭа авторс дшамоу. «Сара Ҭемыр аусумҭа анхиркәша ашьҭахь, аформа ахысхит, уи 2-3 мшы рыла иҟауҵо аус ауп», – иҳәеит уи.

Атемақәа шԥалухуеи, насгьы иарбан темоу еиҳа иузааигәоу? – ҳәа азҵаара иаҳҭаз аҭак ҟаҵо, Темур иазгәеиҭеит: «Сырҵаҩы Амиран Адлеиба атемақәа ансыди-галало ыҟоуп, инагӡатәу адҵақәа аныҟоугьы, аха сара сзы игәыԥсыршьагоуп сгәы ззыҳәо, схатә гәаԥхарала иалхны аус здызуло атема. Аҵыхәтәантәи аамҭазы аус зды-зуло, сусумҭақәа схала иалысхуеит. Сеазысшәоит зхаҭара ҳараку, иара ус исзааигәоу ауаа рхаҿсахьақәа раарԥшра, рбиустқәа аҟаҵара. Аибашьра атема ала аус аура, уи атема аарԥшра сцәыуадаҩуп, исцәыхьанҭоуп агәырҩа иазку аусумҭақәа раԥҵара».

Темури Аинари ҳаиҿцәажәараан излазгәарҭаз ала, абиуст аҟаҵараан раԥхьа анышәаԥшь ахархәара арҭоит, аусумҭа анхыркәшахалак агипс ала ихырҩоит, аус адырулоит, уи ашьҭахь ианбалак, ҿыҭ-ҿыҭ ахәҭақәа амхны, аҩнуҵҟа иҭацәны инымхарц, игәылдырҭәаауеит, иамырхыз ахәҭақәа нас ҿыц еибыҭаны, идырԥшӡоит. «Аскульптор абиуст аныҟеиҵо, зхаҿсахьа аарԥшу ауаҩы иҟазшьа аныԥшуа, илакҭа, иԥшышьа уҳәа еиқәырхатәуп. Урҭқәа зегь ҟазарыла дазнеины иазгәеиҭароуп, еикәирхароуп, аус адиулароуп», – рҳәеит аҩыџьегьы.

Темур иусумҭақәа рахьтә еиҳа иаликааура ишреиуоу азгәеиҭеит Валери Гамгиа, Сер-геи Габелиа, Ҭенгиз Кәыпраа уҳәа ирызку аусумҭақәа. Ҳаиҿцәажәараан инаҵшьны иҳәеит ианду Фениа Цьынцьали аҵара ицызҵоз иҩыза Давид Чкотуеи ирызку ау-сумҭақәа шаԥиҵахьоу, Темур иажәақәа рыла, игәы иақәшәаз ауаа рхаҿсахьа аарԥшра, рбиуст аҟаҵара агәаҳәара изцәырҵуеит лассы-лассы. Урҭ дыруаӡәкуп збиуст аагәа ихирҟәшаз аҵарауаҩ, Аԥсуаҭҵааратә институт аиҳабы Арда Ашәба.

Аскульптор қәыԥш иусумҭақәа изныкымкәан ицәыргақәиҵахьеит Аԥсны асахьаҭыхҩцәа Реидгыла иатәу Ацәыргақәҵатә зал хада аҟны. Аха, хаҭалатәи иусумҭақәа рцәыргақәҵа аиҿкаара макьана изаацәаны иԥхьаӡоит.

Аекологиа аиқәырхаразы

Агәыҳалалратә цәыргақәҵа

Саида Ҳаразиа

Октиабрмза 15 рзы Аҟәа ақалақь ажәытәхыбра "Акваториа" ҳәа иахьашьҭоу аҟны апроект Colors of nation имҩаԥнагеит "Ажәытә маҭәақәа рыԥсҭазаара ҿыц. Иацҵоуп..." захьӡу амодақәа дырбара.

Аусмҩаԥгатә Colors of nation 10 шықәса ахыҵра азгәаҭара аҳәаақәа ирҭагӡаны имҩаԥысит ари аусмҩаԥгатә.

"Ажәытә маҭәақәа рыԥсҭазаара ҿыц. Иацҵоуп..." - 2021 шықәсазы Colors of nation Адунеизегьтәи аԥсуа-база конгресси Аквафон аилахәыра ацхырааралеи ихацыркыз екологиатә проектуп. Уи аекологиа азҵаареи аба аиҭахархәареи рызхьарԥшра хықәкыс иамоуп. Аҟазаратә усмҩаԥгатәқәа рыла аԥсабара ахьчара апроблема ахшыҩзышьҭра азызуа акакәны иҟоуп. Иара убасгьы, ари ихадоу усны иҟалеит згәабзиара уашәшәыроу амодельқәа ралархәра.

"Ауааԥсыра рҟынтәи еизгаз аџьынсқәа апроект алахәылацәа аҩбатәи аԥсҭазаара рырҭеит" - ҳәа азгәалҭеит аҟазаратә проект Colors of nation анапхгаҩцәа руаӡәк Анна Савилова. Иара убасгьы, А.Савилова дазаатҭгылеит, уаанӡа Гагра имҩаԥысуаз асахьаркыратә қәгылараҿы аџьынсқәа рхы ишадырхәахьаз. Уаҟа аџьынс маҭәала ихҩаз асценаҿы икәашоз абалерина лыкәашара иаанарԥшуан ауаа есыҿены аԥсабара шырҟьышьуа.

Адизаинерцәа ажәытә маҭәақәа аҿыц ԥсҭазаара рызҭаз иреиуоуп: Rasario – Расида Лакоба, Асида Аҳәба, Rusiko – Русудан Кобиакова, Cosmo Света, MSU fashion industry, Vintage&Co, Сандро Бигәаа, Anacopia – Лера Ҭаркьыл, Арутан Чыҭанаа, Вера Ишикиан, Лиза Ҳашба, Love is Liya – Лиа Ибрагимова, Диана Делба.

Иара убасгьы, аусмҩаԥгатә иалахәыз агәаазыҳәара змаз, алшара рыман агәыҳалалратә аукцион аҿы иӡыргаз арҭ амаҭәақәа раахәара. Уаҟа еизган 200 нызыҟь мааҭ. Еизгаз аԥарақәа ӷәӷәала ичмазаҩу ахәыҷқәа рыхәышәтәразы агәыҳалалратә фонд "Ашана" ахь идәықәҵан.

Аҵыхәтәан Colors of nation аиҿкааҩцәа русура аххәаа ҟарҵеит, ԥхьаҟатәи асоциалтә хырхарҭа змоу апроект ҿыцқәа азԥхьагәарҭеит.

Ҳәаа змам аҟазара

Мҿехакы ҭбаала

Асахьаҭыхра Урыстәылатәи Академиа апроект «Кавказ. Аԥеиԥш уадзыԥхьало (Кавказ Притяжение будущего)» аҳәаақәа ирҭагӡаны Ҟабарда-Балкариа аҳҭнықалақь нальчик арҭ амшқәа рзы имҩаԥысит, зымҿехак акыр иҭбааз ацәыргақәҵақәа ҩба. Урҭ ирылахәын Аԥснытәи асахьаҭыхҩцәагьы.

А.Л. Ткаченко ихьӡ зху асахьаҭыхратә ҟазара Ҟабарда-Балкариатәи амузеи аҟны, аҿар – асахьаҭыхҩцәа (35 ш. иреиҳам) III жәларбжьаратәи рконкурс-цәыргақәҵа аартын. Уи иалахәын Аԥснытәи аҟазацәа – Диана Нарманиеи (акерамика ала иаԥҵоу «Гарцующий»), Идаеҭ Аҭрушбеи (акрил ала инагӡоу «Долгожители») русумҭақәа.

Ҟабарда-Балкариатәи амилаҭтә музеи аҟны иаартын Аԥснытәи асахьаҭыхҩцәа Реидгыла ахантәаҩы Витали Цьениа искульптуратә усумҭақәа рыла дызлахәыз, асахьаҭыхра Урыстәылатәи Академиа алахәылацәа рцәыргақәҵа.

«Апроект мҩаԥысуеит форум ҳасабла хымш ирҭагӡаны. Уи шьақәгылоуп аконференциеи, ацәыргақәҵақәеи, аиԥыларақәеи рыла. Уаанӡатәиқәа рылымкаа, сынтәа уи иҿыцны иалагалоуп академикцәа русумҭақәагьы рцәыргақәҵа, Аԥснытәи Витали Цьениа дахьалахәу» ҳәа азгәалҭеит Аԥснытәи аделегациа анапхгаҩы, Аԥсны асахьаҭыхцәа Реидгыла ацәыргақәҵатә зал хада адиректор Ельвира Арсалиа.

Убасгьы, Ельвира Арсалиа, «Аԥсны асахьаҭыхратә ҟазара, Кавказ акультура аконтекст аҟны ажәахәала дықәгылеит уаҟа имҩаԥысуаз «Изобразительное искусство молодых профессионалов. Большой Кавказ и юг России» ҳәа хьӡыс измаз жәларбжьаратәи аҭҵаарадырратәпрактикатә конференциа аҟны. Уи иалахәын Урыстәылеи иааигәоу аҳәааныркәтәи аҳәынҭқарракәа жәпаки рҟнытә, аҟазара еиуеиԥшым ахырхарҭақәа рыҭҵаара знапы алаку зҭҵаарадырратә лаԥшҳәаа ҵаулоу аҭарауаа маҷҩымкәаны.

А.Амзацба

Аконцертқәа мҩаԥыргеит

Алахҿыхра зцыз

Стелла Сақаниа

Ааигәа Ҟарачы-Черқьестәи аҳәынҭқарратә акәашаратә театр «Меркурии» Аԥсны араионқәа рҟны аконцертқәа мҩаԥыргон..

Аԥсны акультура аминистр аамҭала инапынҵақәа назыгӡо Динара Смыр иазгәалҭеит, аконцертқәа шдырбаз Тҟәарчал араион Д. Гәлиа ихьӡ зху акультуратә хан аҟны, иара убас Очамчыра араион Р.Ҵәыцьба ихьӡ зху акультуратә хан аҟны. Уи илҳәеит, аԥсуаа рзы ишгәахәаара дуу ҳаешьаратә коллектив Аԥсны ақәгылара.

Аконцертқәа рымҩаԥгара аҵыхәтәантәи амш азы иқәгылеит Аҟәа ақалақь Р. Гәымба ихьӡ зху Аԥснытәи аҳәынҭқарратә филармониаҿы. Иазгәаҭатәуп, арҭ агастрольтә концертқәа рымҩаԥгара шеиҿнакааз Аԥсны акультура Аминистрра.

Аконцерттә программаҟны инарыгӡон еиуеиԥшымыз Нхыҵ-Кавказтәи акәашарақәа, ажәытә кәашарақәа. Ашәақәа нарыгӡон: Рамина Китаева, Алиат Нулимбаев, Анжела Мукова, Макланда Кәыҵниа, Ольга Ковалиова уҳәа аӡәырҩы.

Иазгәаумҭарц залшом, асценаҿы иқәгылоз акәашацәа рышәҵатәқәа шыблахкыгаз. Рҟазара аҩаӡара ҳаракын. Урҭ актәи рыкәашара ахәаԥшцәа аршанхон. Акәашаҩцәеи ашәаҳәаҩцәеи рыбзоурала аконцерт ашҟа имҩахыҵыз ргәалаҟазаара шьҭыхын.

Гугуца Цьыкырба

Вахтанг Аԥҳазоу

Ахьшькыҩцәа «рчымазара»

Аԥхыӡ иалоу аус

Альбина Жьиба

Латбеи Смыр дшыхәыҷыз инаркны ашәарыцаҩцәа дрыцын. Ашкол ааныжьны урҭ ахьшьқәа рыкразы аҭыԥ ҷыдаҿы иахьеизоз дцалон. Ақыҭа Приморское ахьшьқәа бзианы иамоуп. Ара «Зазулиа лхәы» ҳәа иахьашьҭоу аҭыԥ аҿы иахьагьы игылоуп ахьшькыҩцәа рқьалақәа. Ажәытәан ари аҭыԥ ашәырыцаҩцәа еимаркуан, иахьа ахьшь зкуа иҟоу х-ҩы заҵәык ҳауп, иҳәоит Латбеи иқьалахь снаԥхьауа. Мҿыла иргылоу ахыбра уамак идуум. Иманшәалан иҟаҵоуп. Ԥхьаҟа адәҟьаҟьа, ганха амшын агәы ухыԥшылоит, ушьҭахьҟа Афон уалаԥшуеит.

60 шықәса ҵуеит Латбеи ари аҭыԥахь даауеижьҭеи ахьшькра. Уи атәы изырҵаз Рудик Ҳагәышь иоуп. Иара раԥхьатәи ихьшь ари аҭыԥ аҿоуп иахьикызгьы.

«Алаҳәа еиԥш аҟәаҟәа еиқәаҵәан. Дара ибзиан. Капкин Слава ҳәа дыҟан, уи исҭеит. Нас шәарыцара данцоз сигон. Иара иоуп хьшьла ашәарыцарагьы сзырҵаз», - еиҭеиҳәоит Латбеи. Уи аамҭаз «Быԥши! Иҭалеит!» - иҳәан илаба иқәтәаз иҟаршы архәмарра далагеит, аха ахьшь мыкшаӡеит. «Акы иахнагазар, ҟалап», - иҳәан, иҵыс шьҭахьҟа ақьала иааҭаигалеит. Убри аан адәы дшықәыԥшыц дықәыԥшуан. Иара есышықәса ахьшькра аамҭа аиаанӡа, арахь дааны адәы ирыцқьоит. «Ара абла ҵары умазароуп, хара иубозароуп. Хара иумбар, ахьшь шьҭахьла икшар алшоит», - иациҵоит иажәабжь Латбеи.

Ахьшькра аамҭа алагоит нанҳәа нахыс, ицоит абҵарамзанӡа, иҟоуп ԥхынҷкәынмзазгьы ианыркуа. Ахьшь укырцаз аҟаршы кны ибжьатәуп, аҟаршы акәзар, уи ркуеит арҵуқәа рыла. Латбеи иаҳирбеит инапала еибиҭаз аҟаршкыга. Иара арҵуқәа ҭаԥсаны иргылоит. Исфоит ҳәа аҟаршы анааилак, акыга ашә акуеит.

«Аҟаршы наганы иқәуртәоит арҵуқәа адҿаҳәаланы. Акрыфара ианалага, шьҭа уацәымшәан. Хымш-ԥшьымш алаба иашьцылароуп. Иқәтәо ианалагалак, алақәа хҩаны иааҟауҵоит, хыхь имԥшырцаз, нас ахьшь ааиуазаргьы, иабаӡом», - еиҭеиҳәоит Латбеи.

Аҟаршы шкәакәазароуп ахьшь харантәи иабарцаз. Иара алақәа аумыркыр, аԥырра иаҟәаҵуеит, убри аан ахьшь шәаратәы абжьы аҭгара иалагоит. Аҟаршы ала адыркуан арасацәа адырҷаблаңы. Иҟан аҽхәыц ала ианырӡахуазгьы, аха еиҳарак асахҭан аддырҷаблоит. Иара изықәтәоу алаба акәзар, ииашаӡа иҟазароуп. Иласызароуп. Латбеи иҟаршы рахәыц ҟаԥшьыла алаба иқәҿаиҳәеит. Убри аан арахәыц ирԥшӡаны иҟаҵоуп. Иара ахьшь азы «амаҭәақәагьы» инапала иҟаиҵоит. Урҭ хкы-хкыла имоуп. Шьоукы асахҭан иалхуп, егьырҭ рахәыцла иԥоит. «Аамҭа ансымоу иҟасҵоит. Нас изҭаху ирысҭоит. Уажәы ахьшь дырԥшӡаӡом, избанзар аҟаҵашьа рыздырӡом. Иаԥсоу ахьшь ԥшӡазароуп. Уи аҷьабаа абеит, аҽаԥсанатәеит. Ашьапҭаӡгақәа, ашԥырха, зегьы ишахәҭоу иамазароуп», - иҳәоит иара.

Ахьшьқәа еиуеиԥшым - ашәарыцаҩцәа аҩежь, аиқәаҵәа, аҟаԥшь ҳәа еиҩырдыраауеит. Еиҳарак пату зқәырҵо, излаҽхәо - аҟаԥшь ауп, аха уи шьҭа аламала иубом, иҟаӡам рҳәоит дара. Уи ашьҭахь игылоуп аҩежь.

Ҳшеицәажәоз Латбеи илаԥш нақәшәеит иҭалан иааyаз ахьшь, аҟаршы архәмарра дшалагазҵәҟьа шьҭахьла иааины даҽа хьшьык кшеит. Азныказы иҟалаз сзеилымкааит. Латбеи иҟаршы ахь деихеит ашырҳәа, аха уи аҽарҵасуамызт. Акаҭа илахаз ахьшь акәзар, иҳәыԥ-ӡыԥуа иԥырԥыруан.

- Абасгьы ҟалалоит, - иҳәеит Латбеи. Иҟаршы иахьыз игәы ишалсыз убаратәы иҟан, аха убри аан ишанханы игылаз сара еиҳагьы сеицәазар акәхарын.

- Бымшәан, иҵегь ҳамоуп! – иҳәеит дԥышәарччо.

Ахьшь акаҭа иаалганы ачабра илаҳәаны ишьҭеиҵеит Латбеи. Сара исҳәара изура сзымдырыуа сгылан. Ицәгьан ари аҳҭыс ашьҭахь, еиҭа аицәажәара алагара...

«Ари агәахәара ду снаҭоит. Уаха ԥхыӡла избоит аамҭа анааилак. Аҟаршы скуеит, ахьшь, арҵу уҳәа абри ҳаҿуп. Абна ҳалоуп ԥхыӡлагьы. Ари иузымхәышәтәуа ибзиоу чымазароуп», - иҳәоит Латбеи, ҳаицәажәара иацҵауа. Убри аан иҟаршы ҿыц акәац аиҭоит, хәыҷык еишьцыларцаз, нас ирхәмаруеит, ишыԥыруа гәаиҭарцаз.

Хара имгакәа хьшьык ҭалан аҿаанахахт. Сара уи збаанӡа Латбеи игәаиҭахьан аҟынтә иҟаршы ақьала иныҵганы иаирбо далагеит. Ахьшь наххыԥраан али-аԥси рыбжьара икшеит. Латбеи иҟаршы ақьалахь иҵәахны акаҭа илахаз ахьшь ахь днеит. Иикыз ахьшь шигәаԥхаз убаратәы, амҵәыжәҩақәеи аҵыхәеи ааидкыланы днахәаԥшуан, ишәыра иҭаз аилаҳәагақәа ааҭыганы, ахьшь ашьапҭаӡгақәа аҭара далагеит. Иеибыҭан даналга, аҵлақәа рыбжьара алаба кнаҳаны иқәиртәеит. Латбеи уи дацәажәауа, ажәа хаақәа нақәҵо ахы ишьышьуан. Ахьшь зны иҵԥраарц иалагеит, аха нас аҽырҭынчны аԥшәма ихәаԥшуан.

Ахьшь убжьарцаз, зны унапы иқәуртәароуп, нас ушьамхы. Ала иацәымшәартә иҟаҵатәуп. Зны ишәоит, ихагахоит, аха зегь акоуп ишьақәгылоит. Ашәарыцаҩцәа ахьшь анрыцәцалогьы ыҟоуп. Инеины аҵла ҳаракы иқәтәоит, нас уаҵагьежьуа ача, ма акәтаҕь арбо илбааугароуп. Имлеир уа ухалароуп. Ус еиԥш рмыхьырцаз шьоукы аедықь аҭаны ишәарыцуеит, 20-25 метра аура змоу даҽакала иаххәозар ашашәарахәыц иадҿаҳәаланы.

Ахьшь мышкы ҩынтә акраҿаҵатәуп. Акәац, ма акәҭаҕь арҭоит. Аҟаршгьы убысоуп. Убри аан унапы мыӡәӡәакәа ахьшь ааигәара унеир ҟалаӡом. «Аҷьыкахыш аакьысыр ахьшь минуҭк иԥсуеит. Хымш-ԥшьымш уи акрамфеит ҳәа хьаас иумкыр ҟалоит. Иачҳауеит. Ахьшь акранафа, ирлас иубжьоит, иҳәоит Латбеи.

Ахьшь анаурышьҭлак, аԥсабарахь ихынҳәуеит. Ахы ныҟәнагартә иҟоуп, ишәарыцуеит.

Хьшьла ашәарыцара – аԥсуаа иахҭәу акоуп. Ахьшь бжьа ала - ача, амҷьаҕь, ардәына, аҳәыҳә, аҟәараса, ацаблыкь, абнакәты, иҟан ажьагьы аныркуаз. Ахьшьқәа ирҭыԥуп ҳәа иԥхьаӡоуп – Цандрыԥшь, Ҳашԥсы, Лӡаа, Бзыԥҭа, Жәандрыԥшь, Ԥсырӡха, Ешыра, Кындыҕ, Тамшь.

Аԥсуаа аԥышәа бзиа рыман ахьшьқәа рыкреи, рыбжьареи рзы. Уи иарҿиеит ахатәы лексикагьы. Иҟоуп археологиатә ԥшаамҭақәа ахьшь асахьа анҵаны. Иазгәаҭатәуп, Аԥсны1993 шықәсазы, иҭыҵыз раԥхьатәи апошьҭатә марка, ахьшь асахьа шаныз.

Беслан Барганҷьиа Пицундантәи дааит Приморское ахьшь икырцаз. Уи аус ахь абзиабара ииркит иабду, Ианкәа Ҳаразиа. «Ари ԥсыршьагоуп, чмазароуп. Ма ахьшь анышә уанаҭоит, ма уара ахьшь укуеит», - иҳәоит иара дԥышәарччо. Беслан хьшьла дшәарыцаӡом уажәы. Бзиа ибоит аҩны еилаҳәаны, иԥшӡаӡа ианықәтәоу. Аҽны иикыз ахьшьқәа хԥа рахьынтә акы ихазы иаанижьуеит, егьырҭ иҩызцәа ириҭоит. «Ахьшь абара, ааӡара агәахәаара ду снаҭоит», - инациҵеит уи иажәа.

Уи амш азы Латбеи, Беслани, иркыз ахьшьқәа иреиҕьӡаз ҳәа ирыԥхьаӡоз аҩныҟа иргеит иқәдыртәарцаз, егьырҭ аурышьҭит. Ахьшькра аамҭа нҵәаанӡа дара ари аҭыԥахь иаалоит ишәарыцаларцаз. Рыԥхыӡ иалоу аус лабҿаба ианиарцазы.

Алшарақәа реизырҳаразы

Аҳәса IV рфорум

Саида Ҳаразиа

«Насыԥ змоу аԥҳәыс, зҳәатәы еиқәшәо аҭаацәара, атәыла ҕәҕәа!..» – абас еиԥш иҟоу адевиз ала иалагеит Аҳәса IV рфорум «Расцветай». Ари аусмҩаԥгатә мҩаԥысуан октиабрмза 10 инаркны 13-нӡа, ақалақь Маиҟәаԥ.

Уи Ауаажәларратә еиҿкаара "Адыгеиа Ареспублика аҳәса рхеилак" ахантәаҩы Галимет Ворокова лааԥхьарала, рхы аладырхәит Аԥсны Ауаажәларратә палата амаӡаныҟәгаҩ, "Анацәа аҭынчреи асоциалтә иашареи рзы" ахантәаҩы Гули Кьычбеи, Аҟәа ақалақь администрациа аҭарадырра анапхгара аспециалист хада Виктория Хәырхәмали.

Афорум ахықәкы адунеиаҿы аҳәса рылшара анагӡара, аҭаацәара арҕәҕәара, рышьақәгылараҿы ақәҿиарақәа риуразы ганрацәала ацхыраара рыҭара ауп. Уаҟа аҳәса ирылшон еиуеиԥшым азҵаарақәа рышьҭыхра, актуалра зҵоу атемақәа рылацәажәара, адырра ҵаулақәа риура, аԥсҭазаара еиуеиԥшым ахырхарҭақәа рыла иара убасгьы аҳәса реилазаарақәа аимадара ҿыцқәа рыбжьаҵара.

«Ҳфорум еиуеиԥшым ақәрақәа ирыҵаркуа аҳәса рхы аладырхәыр рылшоит жәаф шықәса инадыркны зықәра неихьоу рҟнынӡа. Иаҳҳәап, иҳаҩсыз ашықәс азтәи афорум иалахәыз зегь реиҳа зықәрахь инеихьаз 86 шықәса лхыҵуан. Шықәсқәак раԥхьа, уи ақалақьтә усмҩаԥгатәк аҳасабала иазхәыцын, аха уажәы ареспублика араионқәа рымацара ракәымкәа, егьырҭ атәылақәа рыҟнытәгьы аделегациақәа рхы аладырхәыртә аҭагылазаашьа ыҟоуп» - ҳәа азгәалҭеит Ауаажәларратә еиҿкаара "Адыгеиа Ареспублика аҳәса реидгыла" Маиҟәаԥтәи ақалақьтә ҟәша анаԥхгаҩы Марианна Михаиловскаиа.

Аҵыхәтәан аделегациақәа рзы Адыгеиа Ареспублика Амилаҭтә музеи, Асиа Еутых лыхьтәы ҵәахырҭеи рҭаара аныҟәарақәа еиҿкаан. Анаҩс афорум агала-концерт ала ихыркәшахеит, уаҟа раԥхьаӡа акәны ауаҩы игәрагара, имч аизырҳара иасимволны иҟалаз ашәа «Расцветай» гимнк аҳасабала еицынарыгӡеит алахәцәа зегьы.

«Аиааира Ахраҿа»

Жәларбжьаратәи атурнир

Аманда Анталаа

Аҟәа ақалақь аҿы ихацыркхеит 1992-1993 шықәсқәа рзы Аԥсны жәлар Рҷьынҷьтәылатә еибашьраан иҭахаз Аԥсны ахьчаҩцәа ргәалашәара иазку ашьапылампыл маҷ азы аинвалидцәа рыбжьара «Аиааира Ахраҿа» ҳәа ахьӡ змоу жәларбжьаратәи атурнир.

Атурнир рхы аладырхәит Аԥсны, Кемерово, Барнаул, Ҟрым рҟынтәи акомандақәа.

Атурнир аартра иалахәын аҿари аспорти рзы Аҳәынҭқарратә еилакы ахантәаҩы ихаҭыԥуаҩ Беслан Қарчаа, Аԥсны атәылахьчара аминистр ихаҭыԥуаҩ Давид Бжьаниа, Аԥсны апаралимпиатә еилакы апрезидент Леон Ҵәыҷьба, атурнир аӡбаҩ хада Виачеслав Александров.

АПСНЫМЕДИА
Ареспубликатәҳәынҭқарратәусҳәарҳа «Аҳснымедиа»
gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru
аҳел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҳыҳҳых: Аҳсны, Аҳәа аҳ, Ажәанба имҳа, 9
Аредактор хада
Ахра АНҲҲАБ
Агазеҳ адҳала иҳым астатиа ахәаредакциа иазшәаҳом. Агазеҳ ахә–20 мааҳ.